

Remiss av En hållbar bioekonomistrategi – för ett välmående fossilfritt samhälle (SOU 2023:84) samt Förnybart i tanken - Ett styrmedelsförslag för en stärkt bioekonomi (SOU 2023:15) LI2024/01199

Remissvar från BioFuel Region

Inledning

I Norra Sverige vill vi ta vårt ansvar för att bidra till en stor del av de nationella målen. Därför välkomnar vi bioekonomiutredningens skarpa målformuleringar och åtgärdsförslag. Vi förordar en snabb implementerings strategi med riksdagsbeslut och att de åtgärdsförslag som kräver en budget också snabbt får det.

Norra Sverige har stor potential för bioekonomisk utveckling och tillväxt. Vi har mycket god tillgång till biomassa baserad främst på ett uthålligt skogsbruk. Här finns en av världens starkaste skogs- och processindustrier och dessutom världsledande forskning inom området. Vi ligger långt fram i den gröna omställningen med planering av stora investeringar samt medvetna konsumenter och politiker. Sammantaget har vi ett gyllene läge att ta en ledarroll när den nya bioekonomin nu växer fram. I det dagliga livet inom både politiken och näringslivet men också civilsamhället råder dock kunskapsbrist och olika uppfattning om vad bioekonomi egentligen är och vilken betydelse det kan ha för vårt samhälle. År 2012 tog EU fram en strategi för bioekonomi. Där lyfts fram att bioekonomisk tillväxt i hög grad måste bygga på de specifika regionala förutsättningarna. Genom ett hållbart nyttjande av bioresurser kan norra Sverige hjälpa till att lösa de globala utmaningarna som en växande befolkning, överutnyttjande av resurser, miljöförstöring och klimatförändringar men våra förutsättningar för att bidra till bioekonomi måste lyftas fram bättre. För att detta skall ske finns ett antal hinder som måste undanröjas och ett antal strategiska satsningar som måste genomföras. För att beslut som främjar en bioekonomisk utveckling ska ske måste kunskapen om skogsbrukets förutsättningar inom detta område väsentligen stärkas på såväl EU nivå som på nationell nivå. Skogen har en nyckelroll och vi har en tradition av aktivt skogsbruk som behöver lyftas fram både nationellt och inom EU. EU utvecklar en politik för klimat och bioekonomi som påverkar Sverige och det saknas ofta förståelse för skogsbrukets positiva betydelse för både ekonomi och för klimat. Skogsbruket kritiserar ofta för bristande miljöhänsyn och att rådande skogsbruksmetoder leder till en ökad utrotning av arter. Det är

bråttom att få bra acceptans för vårt skogsbruk, om dess potential att bidra till bioekonomisk tillväxt skall utnyttjas fullt ut för den kraftiga och snabba omställning av samhällets inriktning som klimatet fordrar.

BioFuel Region har arbetat för en klimatomställning i 20 år. En växande bioekonomi är ett av våra två fokusområden. Genom vårt samarbete med kommuner, regioner, företag och akademi har vi samlat på oss unik kunskap och erfarenhet. Synpunkterna på bioekonomistrategin är hämtat från dessa erfarenheter samt en workshop som hölls den 15 augusti i Örnsköldsvik.

Synpunkter på åtgärdsförslagen:

1. Intäktsgarantier för inhemsk produktion av flytande förnybara drivmedel och mellanprodukter.

För minskad sårbarhet och ökad självförsörjningsgrad är det viktigt att huvuddelen av råvaran kommer från de restprodukter vi har inom vårt land. Dagens produktion av biodrivmedel är i allt för hög grad beroende av importerade fetter och oljor. Tyngdpunkten bör vara restprodukter från skogen men andra avfall från livsmedelsproduktion, reningsverk, djurhållning, – utredningens mål om 90 procent inhemsk produktion är bra. Men av stor vikt att styrmedlen harmoniseras med EU:s regelverk och verkligen leder till en kraftig ökning av inhemsk produktion baserad på inhemska råvaror.

Dagens produktion av biodrivmedel är i hög grad inriktade på produktion av HVO baserade på importerade oljor och fetter då detta är känd teknik och är det idag billigaste produktionsspåret. Sedan HVO biodiesel introducerades på svenska marknaden 2011 har utvecklingen av andra biodrivmedel helt stagnerat. Produktionsvägar för HVO kan relativt enkelt styras om till produktion av SAF. Hållbara oljor och fetter är dock en begränsad råvarubas och då konkurrensen om dessa hårdnar kommer priset samt riskerna att direkt eller indirekt ökad användning av råvaror som inte är hållbara att öka. Sverige måste arbeta hårt för att ursprungsmärkning och hållbarhets kriterier efterlevs och går att lita på. Ökade volymer biodrivmedel och ökad självförsörjning kräver en breddning av råvarubasen med en ökad användning av främst skogsbrukets och skogsindustrins restprodukter. Konkurrensen om dessa råvaror ökar och produktion förväntas på kort sikt bli dyrare än dagens produktion. Ökad användning av restprodukter från samhälle och jordbruk är önskvärt. Om målet på självförsörjning ska ha en chans att nås, måste produktion från råvaror och med en teknik som ännu ej är etablerad på drivmedelsmarkanden skyndsamt komma i gång och visa lönsamhet så att fler vågar investera i nya anläggningar.

Svenska styrmedel för produktion av biodrivmedel har under lång tid saknat förutsägbarhet och långsiktighet vilket har gjort att många planer på produktion inte har kunnat realiserats. Det finns en utbredd misstro hos investerare för att politiska styrmedel kan komma att förändras på ett sätt som kan göra investeringar olönsamma. Politiska ambitioner måste därför omsättas i tydliga och långsiktiga styrmedel. Svenska styrmedel måste harmoniseras med EU:s styrmedel för att bli långsiktiga och förutsägbara.

Vi glädjer oss åt att ökad försörjningstrygghet har fått ett så stort utrymme i utredningens åtgärdsförslag. Försörjningstrygghet bör dock inte tolkas ur ett strikt nationalistiskt perspektiv utan begreppet bör vidgas till att också omfatta försörjningstrygghet inom EU och inom NATO. Vi tror att det kan vara svårt att få acceptans för styrmedel som utesluter import av råvaror från andra EU länder. För att godkännas enligt EU:s statsstödsregler krävs att råvaror som anges i förnybart direktivet används och ett uttryckligt krav på svenska råvaror är knappast tänkbart.

Många sektorer står inför ett förändringsbehov med en gemensam målsättningen att nå klimatneutralitet 2050. Styrmedel för ökad produktion av biodrivmedel för transportsektorn kan inte betraktas och analyseras isolerat utan vi bör se på hela behovet av gröna kolatomer i samhället, inte minst inom kemi- och plastindustrin. Vi måste därför se till hela bilden av bioekonomin genom att också inkludera produktion av alternativa produkter till biobränslen. Enkelt uttryckt innebär detta att investeringar i ett bioraffinaderi strävar mot att optimera värdeskapande för olika flöden, med syftet att skapa en produktkälla som minskar risktagande genom exponering mot marknadssegment som idag inte kräver politiska styrmedel för att kunna vara konkurrenskraftiga.

En industriell produktionsanläggning av biodrivmedel kommer uppskattningsvis att kräva investeringar på mellan 3-5 miljarder SEK. För att realisera detta ges följande förslag till strategier och åtgärder för ökad inhemsk produktion:

- I likhet med den fossila totalaffären är det troligt att biodrivmedel andelen utgör en mindre del i den totala paletten av produkter från skoglig råvara. Därför bör politiska styrmedel beakta totalaffären inte bara enskilda produkter och marknader.

Staten kan underlätta för en ökad inhemsk produktion av biodrivmedel på flera sätt;

- Tillgängliggöra industriella investeringsstöd för de första anläggningarna med oprövad teknik i stor skala. Investeringsstöden bör vara komplementära till befintliga stöd från EU till exempel Innovation found och lån från EIB (Europeiska investeringsbanken).
- Införa en inhemsk avancerad kvot av biodrivmedel.
- Skapa riktade offentliga upphandlingar med långsiktiga off-take avtal av biodrivmedel.
- Driva på elektrifiering av vägtransportsektorn, vilket kommer att frigöra råvara för produktion av biodrivmedel och gröna kolatomer till andra sektorer.
- Stimulera samarbeten över branschgränser genom riktade stöd till gränsöverskridande samarbeten.
- Beskriva det hållbara skogsbruket och användningen av skogligbiomassa och verka för ökad acceptans på EU-nivå.
- Verka för att uppnå stabilitet på hur skoglig biomassa får produceras samt användas.

2. Plan för industriellt träbyggande och ökad träanvändning.

Bra att man tar fram en plan för träbyggandet och användandet av trä i samhället. Förädlingsgraden på sågade trävaror är idag låg och måste öka väsentligt för att både export- och förädlingsmål ska kunna nås. I norra Sverige finns en stor potential att utveckla förädlingsgraden hos små och medelstora träförädlings företag som verkar också i glesbygd. Ett första steg att stimulera industriellt träbyggande bör vara att lagstadga att energi- och klimat deklARATIONER ska inkludera klimatpåverkan från materialval hos skalet i alla nya byggnader i. Krav på energi och klimatprestanda kan sen ställas i upphandlingar särskilt offentliga.

3. Styrmedel för att främja biobaserade lösningar.

Bra förslag. Frösörjningskritiska biobaserade lösningar bör prioriteras.

4. Delning av data om biobaserade restströmmar.

Viktigt för vi ser nya aktörer som vill använda restströmmar från industrin men har svårt att veta var de finns, kvalitet och volymer. Vi upplever också hinder från etablerade företag. En hel del information om detta finns redan men är svårtillgänglig. Viktigt att information når ut till potentiella investerare även internationellt. Öppna gärna en marknadsplats tillsammans med våra grannländer för affärer kring restströmmar – där människor träffas för att göra affärer. Vi är tveksamma till att Naturvårdsverket är rätt myndighet att genomföra ett sådant uppdrag.

5. Försörjningsanalys av Sveriges samlade behov av försörjningskritiska biobaserade varor och tjänster.

Försörjningstrygghet bör inte enbart ses i ett nationalistiskt perspektiv. Som medlemmar i EU och nu även i NATO bör begreppet vidgas. Hur ser det ut i EU och hur kan EUs medlemsstater bättre hjälpa varandra i kristider.

6. Utöka stöd för upphandling av samhällskritiska biobaserade lösningar.

Bra förslag om upphandling även kan stärka produktion.

7. Förläng och utveckla Klimatklivet för en stärkt försörjningsförmåga.

Bra förslag att inkludera stärkt försörjningsförmåga. Samordning med industriklivet för att öka möjligheter till investering i produktion i full industriell skala.

8. Inkludera bioekonomiresultat i de regionala villkorsbesluten.

Då måste även en budget för genomförande följa med

9. Främja regionala nätverk inom bioekonomi.

Biofuel Region har tillsammans med Region Västerbotten under flera år drivit ett nationellt nätverk för Sveriges regioner och därmed har vi också kunnat samordna Sveriges regioners inspel till strategin (bilaga 6). Vi är tveksamma till att Tillväxtverket ska vara huvudman för sådana nätverk. Ökad koppling till nätverk inom EU.

10. Utöka risk-och sårbarhetsanalyser.

Något oklart vad som menas och vi är tveksamma om länsstyrelser ska vara huvudman för detta.

11. Involvera berörda myndigheter i arbetet med bioekonomistrategi.

Bra och viktigt förslag.

12. Fler svenska bioekonomiexperter i EU:s institutioner.

Mycket viktigt och att även att detta prioriteras inom akademien. Sverige har länge varit svaga på att föra ut kunskaper om svensk bioekonomi i Europa. På senare tid har organisationer och företag satsat mer på påverkan och kunskapsspridning. Men man kommer ofta in för sent i diskussionerna och tvingas vara emot i stället för att vara proaktiv och komma med förslag. Vi har också varit oeniga nationellt och självständiga myndigheter har ofta en ambition att tolka lagar och förordningar alltför strikt så att implementering skadar areella näringar och därmed bioekonomins utvecklingsmöjligheter.

13. Etablera samverkan mellan nationella strategier.

Då strategin avgränsat sig från primärproduktion täcker strategin en mindre del av bioekonomi begreppet. Stabil och ökad tillförsel av hållbart producerade bioråvaror är en förutsättning för strategins genomförande. Då det finns flera lagförslag och direktiv från EU som direkt motverkar strategins målsättning är harmonisering med EU politiken av central betydelse. En analys av EU politikens påverkan på strategin, även primärproduktionen, bör snarast genomföras. En handlingsplan för hur förslag som motverka strategins genomförande ska åtgärdas till exempel i implementering i svensk lagstiftning bör utarbetas.

14. Etablera bioekonominätverk inom EU.

Lika viktigt som påverkan är att vi deltar aktivt inom de nätverk som redan finns men även etablera nya nätverk inom bioekonomin. En nationell kartläggning över nätverk där vi medverkar bör genomföras. Identifiera vilka aktörer som bör medverka. En stödfunktion med budget som uppmuntrar och gör det möjligt för fler aktörer även utanför akademien att medverka i dessa nätverk bör inrättas. En bra möjlighet är ökad medverkan i de bioekonomirelaterade projekt som finansieras inom ramen för EU Horizon och Interreg.

15. Stöd till test-och demonstrationsmiljöer för biobaserade lösningar.

Behövs verkligen men det behövs främst stöd för de första kommersiella anläggningarna att komma över "valley of death". Om målen i strategin ska kunna nås så måste goda lönsamma exempel på produktion av gröna kolatomer från lignocellulosa etableras. Annars kommer produktionspotentialen från skogsbrukets och skogsindustrins restströmmar inte kunna omsättas.

16. Ökad satsning på tvärvetenskap och tvärssektoriell kunskapsuppbyggnad.

Bra

17. Etablera en nationell tvärvetenskaplig forskarskola.

Bra

För BioFuel Region

Arne Smedberg